

ДО ПИТАННЯ ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ І. ФРАНКА ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

1. Анохин П.К. Узловые вопросы теории функциональной системы / П.К. Анохин. – Москва: Наука, 1980. – 198 с.
2. Афанасьев В.Г. Системность и общество / В.Г. Афанасьев. – Москва: Наука, 1980. – 320 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 375 с.
4. Кузьмина Н.В. Предмет акмеологии / Н.В. Кузьмина. – Санкт-Петербург: Политехника, 2002. – 188 с.
5. Малихін О.В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект: монографія / Олександр Володимирович Малихін. – Кривий Ріг: “Видавничий дім”, 2009. – 307 с.
6. Малафійк І.В. Системний підхід у теорії і практиці навчання / І.В. Малафійк. – Рівне: РВВ РДГУ, 2004. – 440 с.
7. Системний підхід у вищій школі: навч. посіб. / упоряд. Т.Д. Кочубей, К.В. Іващенко. – Умань: ПП Жовтий О.О. (Сер. “Педагогіка вищої школи”) / 2014. – 131 с.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2016

УДК 821.161.2“18”:371(09)(477)

Роман Вишнівський, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики англійської мови Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ДО ПИТАННЯ ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ І. ФРАНКА ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті на основі вивчення й аналізу наукових праць, публіцистичних статей та художніх творів Івана Франка висвітлено його ідеї стосовно ролі й значення школи у пробудженні національної свідомості молоді, змісту шкільної освіти, ролі вчителя у навчально-виховному процесі, змісту духовно-морального, національно-патриотичного, громадянського виховання, виховання особистості. Зосереджено увагу на ставленні І. Франка до української мови як одного з найважливіших факторів консолідації та єдності нації, а також ролі праці у вихованні особистості.

Ключові слова: Іван Франко, школа, освіта, виховання, учень, мова, праця.

Літ. 25.

Роман Вышневский, кандидат педагогических наук, доцент кафедры практики английского языка Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

К ВОПРОСУ ОБ АКТУАЛЬНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИДЕЙ И. ФРАНКО ДЛЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ ШКОЛЫ

В статье на основе изучения и анализа научных трудов, публицистических статей и художественных произведений Ивана Франко освещены его идеи о роли и значении школы в пробуждении национального сознания молодежи, содержания школьного образования, роли учителя в учебно-воспитательном процессе, содержания духовно-нравственного, национально патриотического, гражданского воспитания, воспитания личности. Сосредоточено внимание на отношении И. Франко к украинскому языку как одного из важнейших факторов консолидации и единства нации, а также роли труда в воспитании личности.

Ключевые слова: Иван Франко, школа, образование, воспитание, ученик, язык, труд.

Roman Vyshnivskiy, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, of the Practice of English Department Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE TOPICALITY OF IVAN FRANKO IDEAS FOR THE DEVELOPMENT OF MODERN UKRAINIAN SCHOOL

The article is based on the study and analysis of Ivan Franko scientific works, the journalistic articles and literary works that reflect his ideas on the role and importance of school in the awakening of youth national consciousness, the content of school education, the role of teachers in the educational process, the content of moral, national and patriotic, civil and personality education are considered. The attention is focused on his attitude towards the Ukrainian language as one of the most important factors of consolidation and unity of the nation and the role of work in the education.

Keywords: Ivan Franko, school, education, pupil, language, work.

Постановка проблеми. В умовах державного й духовного відродження України пріоритетна роль належить розвитку національної системи освіти й виховання, яка має забезпечити вихід молоді Української держави на світовий рівень. Адже саме школа покликана здійснювати різнобічний розвиток індивідуальності дитини на основі

ДО ПИТАННЯ ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ І. ФРАНКА ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

виявлення її задатків і здібностей, дбати про моральне, фізичне і психічне здоров'я учнів, виховувати відповідального громадянина України, національно свідому, життєво і соціально компетентну особистість, здатну здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення у різноманітних життєвих ситуаціях.

Звернення дослідників до творчої спадщини учених-педагогів минулого дають змогу повному оцінити здобутки української педагогічної науки та скористатися ними для удосконалення шкільної освіти в сучасній Україні. У цьому контексті особливо важливою є літературно-педагогічна спадщина Івана Франка, висвітлення ідей, поглядів, переконань ученого стосовно розбудови національної школи, виховання молоді відповідно до потреб українського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням спадщини Івана Франка на різних етапах розвитку суспільства займалися літературознавці, педагоги, філософи. Цілісна система педагогічних поглядів І. Франка знайшла своє відображення в підручниках з історії педагогіки для студентів ВНЗ [1; 10; 13; 14; 15]. Педагогічні ідеї вченого висвітлено також у працях Г. Васяновича [3], М. Євтуха [7], О. Католи [9], Д. Луцика [12], М. Стельмаховича [19] та ін. Низка досліджень присвячена поглядам І. Франка на окремі аспекти освіти й виховання молоді, розвитку шкільництва у другій половині XIX – початку XX ст. Так, виховання національної свідомості у творчості І. Франка розглядають Л. Асауленко [2], Я. Татарин [20] та ін.; на змісті та методах навчання і виховання в педагогічних поглядах І. Франка акцентує О. Вишневський [4; 5]; моральний аспект виховання школярів на основі казок Івана Франка та семантики народних фразеологізмів висвітлює Г. Добролюбова [6]; думки І. Франка про реформування школи в контексті сучасних завдань розвитку освіти характеризує Н. Захлюпана [8]; соціально-педагогічні погляди І. Франка з питань народної освіти аналізує Т. Логвиненко [11]; роль І. Франка у громадянському вихованні українців підкреслює В. Погребенник [16]; питання національно-освітнього ідеалу І. Франка крізь призму сучасних проблем освіти порушує Л. Рижак [17]; ролі учителя у творах І. Франка присвячена публікація Д. Скільського [18]. Однак окреслена проблема потребує окремого висвітлення.

Мета статті – розкрити педагогічні ідеї Івана Франка, які не втратили своєї актуальності й значущості для розвитку сучасної української школи.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна

спадщина І. Франка охоплює понад сто наукових, публіцистичних та художніх творів з питань шкільництва й виховання молоді, у яких він наголошував на недоліках тогочасної школи та державної політики в галузі освіти. Мислитель, зокрема, критикував розпорядження австрійського уряду, які обмежували доступ українців до гімназій та університетів, тодішні конституційні права за їхній декларативний характер; постійно виступав за розширення мережі шкіл з українською мовою викладання. І. Франко вказував на неналежне фінансування шкільництва державою, критикував систему освіти Галичини за її недемократичність, адміністративно-поліцейську діяльність, авторитарний стиль управління тощо.

Водночас саме школу І. Франко вважав одним з чи не найважливіших соціальних інститутів перетворення суспільства, становлення і розвитку української нації. З її діяльністю письменник пов'язував формування молоді генерачії українців, бо розумів, що виховати національно свідомого українця без власних національних шкіл і без виробленої освітньої традиції неможливо. “Адже ж з гімназій і шкіл реальних виходять всі ті мужі, котрі з часом стаються духовними провідниками і репрезентантами краю” [24, 103]. А тому школа повинна забезпечити безперервний розвиток усіх природних здібностей кожного громадянина [24, 23]. У такій школі учні мають “одержати належне і всестороннє образование, мусять виробити всі свої тілесні і духові сили” [24, 161]. Покликання школи – формувати в учнів здатність “володіти своїм мізком”, “впоїти дітям замилювання до науки”, “заохочували до самостійного мислення”, “збудити цікавість” й дати можливість пізнати радість від успіху в навчанні.

Іван Франко також виступає проти однобічного класицизму, формалізму й схоластики у середній та вищій школах, закликає перебудувати ці заклади відповідно до сучасних потреб. Уся їхня діяльність має бути спрямована на формування у дітей і молоді світоглядних ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, виховання почуття любові до рідного краю, свого народу, держави, відповідальності за їхнє майбутнє. Школа, на переконання вченого, покликана плекати національний дух, формувати національну свідомість, почуття гордості, обов'язку, гідності й патріотизму, залучати молодь до вивчення історичного минулого свого народу, усвідомлення своїх національних коренів, закладаючи тим самим національні світоглядні засади, що є головними критеріями національної ідентичності.

ДО ПИТАННЯ ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ І. ФРАНКА ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Однією з найбільш гострих та болючих І. Франко вважав проблему змісту шкільної освіти. Її головна мета – формувати в учнів сучасний світогляд, розвивати творчі здібності й навички самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості. Вразливі місця тогочасної освіти просвітителі пов'язував передовсім з домінуванням інформативного компонента змісту навчання над діяльнісним. І. Франко писав, що школа не розвивала дитини, не привчала її до самостійної думки, а набивала в голови учнів “велике множество всякої січки” [22, т. 45, 191], перетворювала їх на склад готових формул. Учнів подають “наймертвіші письма наймертвіших авторів і то звичайно в гомеопатичних дозах”, намагаються “оскільки мож утруднити му їх розуміння, забарикадувати всякий здоровий сенс різними граматичними, метричними та естетично-формальними дурницями, щоб тільки, борони Боже, ученик не засмакував чистої керничної води, п'ючи раз у раз або брудну або переварену!” – обурюється письменник [24, 35].

Актуальними, на нашу думку, є ідеї І. Франка щодо ролі і значення учителя. “Учителем школа стоїть, – наголошував педагог у своєму рефераті “Наші народні школи і їх потреби”, – коли вчитель непотрібний, не приготовлений, то і школа ні до чого” [24, 194]. Завдання педагога – розбудити в учнів бажання до навчання, розвинути в них здібності до самостійної думки, навчити “володіти своїм мізком”, “ввозити між учеників бодай маленькі зароди свіжої, живої мислі, бодай слабі відблески правдивої, поступової науки” [24, 35]. Справжній педагог вміє “під час уроків жити спільним життям усього класу, забувати про себе, про свої власні турботи, радощі і тривоги. Кожний урок такого вчителя є розширенням розумового кругозору учня, задоволенням його природної допитливості, розбудженої попередніми успіхами, є насолодою, а не мукою” [24, 207].

Не відкидав І. Франко і такого важливого фактора, що впливає на розвиток учнів, як особистість педагога, його риси характеру, ерудицію, майстерність викладання. Адже лише вчитель, який досконало і глибоко володіє своїм предметом, логічно, чітко і доступно викладає навчальний матеріал, оперує цікавими деталями, фактами, вражає учнів своєю освіченістю, захоплює кругозором знань, здатен прищепити учням любов до навчання, зацікавити їх, привчити думати, бути прикладом, еталоном поведінки, зразком для наслідування і навіть ідеалом для учнів. “Займіть, зацікавте хлопця наукою, давайте йому з себе приклад справді духового, відданого

науці життя, то він прилипне до вас усею душею...”, – зазначає автор [24, 166]. Власне таким учителем був Міхонський з оповідання І. Франка “Борис Граб”, який уперто боровся проти шаблону і трафарету у навчанні і усю свою діяльність спрямовував на те, щоб розвинути в учнів “здібність власного думання” [22, т. 18, 179].

Однак чи не найголовнішу соціальну функцію педагога І. Франко пов'язував із формуванням духовного світу молоді відповідно до принципів і цінностей конкретного суспільства. Саме над цим повинен постійно працювати педагог, формуючи у підростаючого покоління знання, поняття і переконання про правила людського співжиття відповідно до принципів і норм моральності. Виховуючи у молоді уявлення про загальнолюдські цінності, педагог має навчати її жити за принципами доброти і милосердя, поваги і гуманності у ставленні до інших, розглядати педагогічну роботу як “велике діло любові, терпеливості і абнегації” [22, т. 21, 315].

На основі художніх творів та публіцистичних статей Івана Франка доходимо висновку, що ідеал педагога у його розумінні – це людина, яка вийшла з народного середовища, є носієм його духовних і національних цінностей, живе його інтересами, бере активну участь у громадсько-культурному житті. Він викликає у дітей відчуття повної довіри, щирої поваги, готовність дотримуватися того, чого вчить. Це яскрава особистість, що творчо ставиться до учнів, володіє внутрішньою силою, цілісністю, цілеспрямованістю. Це організаційний та емоційний лідер, що здатний генерувати ідеї і захоплювати ними інших, із широкими й глибокими інтересами, цілісним світоглядом. Справжній учитель велику увагу приділяє питанням моральності, духовності, вкладаючи у дитячі душі любов, доброту, чуйність, милосердя. Уся його діяльність спрямована на задоволення пізнавальних запитів школярів, розвиток самостійності думки і дії. Особистим прикладом, власною поведінкою, ставленням до вихованців, світоглядом, авторитетом тощо він прищеплює кращі людські риси, виховує любов до праці.

Важливу роль у формуванні й розвитку особистості учня І. Франко надавав вихованню у широкому сенсі цього слова. “З кожного недоростка виховання може зробити або лінивого або робучого, упертого або податливого, непослушного або і послушного молодця”, – підкреслював І. Франко [24, 86]. У школі процес виховання має здійснюватися через розвиток пізнавального інтересу до навчання, формування

ДО ПИТАННЯ ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ І. ФРАНКА ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

мотивації, розвиток розумової активності, системи ціннісних орієнтації, духовних ідеалів і матеріальних потреб.

У літературно-педагогічній спадщині Івана Франка пріоритетним є духовно-моральне виховання молоді, під яким розумів засвоєння певної ієрархії цінностей, уміння особистості на основі цієї ієрархії творити власний внутрішній світ, завдяки якому реалізується її гуманістична суть, вільний моральний вибір у життєвих ситуаціях. Глибока повага, любов до людини, уважне та чуйне ставлення до неї, уміння поступитися своїми інтересами в ім'я інтересів суспільства, загального добра І. Франко вважав найкращими рисами людини. “Кожна людина, – зазначає письменник, – а тим більше людина, що живе у суспільстві і на кожному кроці із суспільством тісно пов'язана, мусить виробити в собі певні поняття про життя з людьми, про обходження з ними; то є поняття істинності, справедливості, правди, приязні та добра” [22, т. 45, 39]. Вивчення літератури (дитячої літератури, пісень, поезій, усної народної творчості – казок, байок, легенд, приказок, прислів'їв тощо) у школі є його найважливішим засобом. Так, І. Франко стверджує, що українці, на відміну від німців і поляків, “мають так багатої, високогуманної, живої і справді національної, а для студію гімназійного ... зовсім придатної усної, народної словесності, пісень і оповідань історичних, малюючих 1190-літню минувшість нашого народу, його безчисленні невзгоди, погляди і змагання” [24, 119].

Актуальними є погляди І. Франка на національно-патріотичне виховання молоді, яке мислитель пов'язував з вихованням національної еліти на засадах духовності, патріотизму, професіоналізму через повернення до витоків української культурної ідентичності, національних духовних першоджерел. Воно має базуватися на національному ґрунті, народній педагогіці, рідній мові та літературі, історії, житті народу, його традиціях, звичаях, обрядах, багатовіковій виховній спадщині, забезпечуючи духовну єдність минулих, сучасних і майбутніх поколінь української нації. Тому у статті “Поза межами можливого” мислитель зазначає, що “... синтезом усіх ідеальних змагань, будовою, до якої повинні йти всі цеглини, буде ідеал повного, нічим не в'язаного і не обмежуваного життя і розвою нації. Все, що йде поза рами нації, – наголошує Іван Франко, – се або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеями раді би покрити свої змагання за панування одної нації над другою, або хворобливий сентименталізм фантастів, що

раді би широкими “вселюдськими” фразами прикривати своє духовне відчуження від рідної нації” [22, т. 40, 284].

Здійснення цієї мети – виховання справжніх українських патріотів – І. Франко пов'язував насамперед із ґрунтовним вивченням рідної мови і літератури, краєзнавства, історії, звичаїв і традицій українського народу. Адже саме знання історії власного народу, його культури допоможе учням з повагою й інтересом ставитися до культурних традицій інших народів. Справжній патріотизм, на переконання І. Франка, можливий тільки тоді, коли у свідомості молоді людини відображені образи, пов'язані з рідним краєм, мовою, коли з'являється відчуття гордості за належність до української нації.

Глибоке знання історії й становища українського народу твердо переконали І. Франка у тому, що повний розквіт української школи, педагогіки, освіти й науки, національної культури можливий лише за умови існування самостійної Української держави. “Ми мусимо, – закликає Іван Франко, – навчитися чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіційних кордонів. І се почуття не повинно у нас бути голою фразою, а мусить вести за собою практичні консеквенції. Ми повинні – всі без виїмка – поперед усього пізнати ту свою Україну, всю в її етнографічних межах, у її теперішнім культурнім стані, познайомитися з її природним засобами та громадськими болячками і засвоїти собі те знання твердо, до тої міри, щоб ми боліли кождим її частковим, локальним болем і радувалися кождим хоч і як дрібним та частковим її успіхом, а головню щоб ми розуміли всі прояви її життя, що почували себе справді практично частиною його” [22, т. 45, 405].

Особливо актуальним сьогодні є ставлення І. Франка до української мови як одного з найважливіших факторів консолідації та єдності нації, сутнісним елементом національно-духовної ментальності народу. “Кожен українець, – наголошує вчений, – повинен завжди вирізняти свою націю від інших і підносити національне питане й право української нації скрізь, де тільки можливо: в освіченому товаристві, в народі, у відносинах з урядом, в літературі не тільки московській та польській, але й по західноєвропейській літературах, не забуваючи одначе, що першим і найголовнішим обов'язком Українця єсть писати рідною мовою” [25, 7]. Він переконаний, що дійсно високоосвічена, глибоко моральна людина, справжній патріот свого народу не зможе зректися своєї мови, бо це може призвести до покалічення душі: “В якій мові

ДО ПИТАННЯ ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ І. ФРАНКА ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

вродився і виховався, тої без окалічення своєї душі не можеш покинути, так як не можеш замінитися з ким іншим своєю шкірою” [23, 265].

Мета громадянського виховання у школі – виховання таких якостей особистості учня, як: особиста свобода, високий рівень самосвідомості, уміння відстоювати свої права і свободи, відчуття власної гідності, самоповага, незалежність думок, готовність самостійно ухвалювати рішення і нести відповідальність за свої вчинки. Основними чинниками реалізації змісту громадянського виховання, на переконання І. Франка, мають бути: демократизація управління школою, стосунків між адміністрацією школи й учителями та між учителями й учнями, а також участь молоді у діяльності шкільних товариств та громадських організацій. В основі їхньої діяльності – захист прав і свобод українців, позаяк “розвій народності без розвою живого народу, його добробуту, освіти, рівності громадської і прав горожанських є або пустою мрією, доктриною, або штучним, тепличним витвором” [22, т. 27, 356].

Не втратили значущості й погляди І. Франка щодо виховання особистості. Ідеал для нього – виховання всесторонньо розвиненої особистості, під яким він розумів одночасне вдосконалення морально-духовних, розумових та фізичних можливостей людини. Засобом досягнення цієї мети, на думку педагога, повинна бути праця. “Лиш праця ржу зотре, що груди з’їдає, / Чуття живе, неткнуте заховає, / Непросихаючу нору живить. / Лиш в праці мужа виробляєсь сила, / Лиш праця світ таким, як є, створила, / Лиш в праці варто і для праці жить, – пише поет [21, т. 10, 143].

І. Франко переконаний, що лише самостійна творча праця дитини дає змогу розкрити її індивідуальність й одночасно благотворно впливати на дитину; допомагати вдосконаленню її внутрішнього духовного світу, життєвих цілей та ідеалів. Учений доводить, що праця людини відіграє вирішальну роль у формуванні її характеру. Саме в праці розкриваються і формуються розум людини, її воля, почуття, увага, пам’ять, здібності тощо. Праця вдосконалює трудові вміння і навички, привчає до трудових зусиль, розвиває суспільну активність і такі важливі риси характеру, як дисциплінованість, відповідальність, ініціативу, точність і ретельність. “Без праці чоловік звільна перестає бути чоловіком, самостійною істотою, – зазначає вчений. – Недостачі тої людської самостійності не нагородять йому ніякі скарби, ніякі розкоші, бо все, здобуте без праці, являється чимось чужим для чоловіка, якимось приви́дом, холодною

лудою, котра не насичує духа, а тільки його знеохочує і затроює” [21, т. 3, 180]. Звідси і завдання школи – за допомогою правильної організації освітнього процесу всебічно розвивати усі можливості учня, його індивідуальні здібності. В основі реалізації цього завдання повинен бути діяльнісно-особистісний підхід до процесу виховання.

Висновки. Отже, на підставі розглянутого робимо висновок, що актуальними залишаються погляди І. Франка стосовно ролі й значення української школи у пробудженні національної свідомості молоді, формуванні ідейних переконань, розвитку і збагаченні моральних якостей, нових життєвих установок особистості. Не втратили своєї значущості й ідеї письменника щодо змісту шкільної освіти, ролі вчителя у навчально-виховному процесі, змісту духовно-морального, національно-патріотичного, громадянського виховання української молоді, виховання особистості.

Перспективними напрямами подальших наукових педагогічних студій вважаємо, зокрема, погляди І. Франка на зміст та методи виховання дітей у сім’ї, питання дошкільного виховання, внесок ученого в розвиток методики викладання літератури, підручничознавство.

1. Артемова Л.В. *Історія педагогіки України: підручник для студ. вищ. навч. закладів / Любов Вікторівна Артемова.* – Київ: Либідь, 2006. – 424 с.

2. Асауленко Л.М. *Виховання національної свідомості на основі творчості Т.Г. Шевченка та І.Я. Франка / Л.М. Асауленко // Проблеми освіти : Науково-методичний збірник.* – 2008. – № 56. – С. 82 – 87.

3. Васянович Г. *Педагогічні ідеї Івана Франка (присвячується 150-річчю з дня народження Каменяра) / Григорій Васянович // Педагогіка і психологія професійної освіти: Науково-методичний журнал.* – 2006. – № 3. – С. 117 – 128.

4. Вишневецький О. *До питання змісту і методів навчання у педагогічних поглядах І. Франка / Омелян Вишневецький // Вишневецький О. Педагогічні етюди.* – Дрогобич: ДДПУ ім. І. Франка, 2007. – С. 142 – 148.

5. Вишневецький О. *Зміст і методи виховання у педагогічних поглядах Івана Франка / Омелян Вишневецький // Педагогічна думка.* – 2005. – №3. – С. 76 – 79.

6. Доброльозжа Г. *Моральний аспект виховання школярів на основі казок Івана Франка та семантики народних фразеологізмів / Галина*

**ДО ПИТАННЯ ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ І. ФРАНКА
ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

- Добролюбожа // Гуманітарні науки: науково-практичний журнал. – 2007. – № 2. – С. 56 – 60.
7. Євтух М.Б. Учителем школа стоїть: До 150-річчя від дня народження Івана Франка / М.Б. Євтух // Педагогічна газета. – 2006. – № 10. – С. 1, 3.
8. Захлюпана Н. Іван Франко про реформування школи і сучасність / Ніна Захлюпана // Педагогічна думка. – 2006. – № 4. – С. 24 – 27.
9. Катола О. Школа для життя, а не життя для школи: Педагогічні погляди Івана Франка (за матеріалами галицьких періодичних видань) / Ольга Катола // Зб. праць Науково-дослідного центру періодики. – Львів: НДЦП, 2007. – Вип. 15. – С. 82 – 87.
10. Левківський М.В. Історія педагогіки: Підручник / М.В. Левківський. – К.: ЦНЛ, 2003. – 360 с.
11. Логвиненко Т. Соціально-педагогічні проблеми у науковій спадщині І. Франка / Тетяна Логвиненко // Людинознавчі студії. Зб. наук. праць ДДПУ. Серія: педагогіка. – Дрогобич: Вимір, 2006. – Вип. 13. – С. 4 – 13.
12. Луцик Д. Франко І.Я. Педагогічні погляди / Дмитро Луцик, Тетяна Логвиненко. Літопис педагогічної думки в Україні. – Дрогобич: Відродження, 1999. – С. 51 – 62.
13. Любар О.О. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. / О.О. Любар, М.Г. Стельмахович, Д.Т. Федоренко. – К.: Знання, 2006. – 447 с.
14. Мосіяшенко В.А. Історія педагогіки України в особах: Навчальний посібник для вищ. пед. навч. закладів / В.А. Мосіяшенко, О.І. Курок, Л.В. Задорожна. – Суми: Університетська книга, 2005. – 266 с.
15. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагогів: підручник / Під заг. ред. А.М. Бойко. – К.: Професіонал, 2004. – 578 с.
16. Погребенник В.Ф. Іван Франко – поет як вихователь відповідальних громадян України / Володимир Федорович Погребенник // Проблеми вищої педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – Київ: НПУ, 2002. – Ч. 3. – С. 209 – 212.
17. Рижак Л. Національно-освітній ідеал Івана Франка і сучасність / Людмила Рижак // Іван Франко: дух, наука, думка, воля: матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка (Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 року). – Львів: Видавн. центр Львів. національного університету імені Івана Франка, 2010. – Т. 2. – С. 918 – 924.
18. Скільський Д. “Учителем школа стоїть”: Особа вчителя у творчості Івана Франка / Дмитро Скільський // Рідна школа. – 2000. – № 10. – С. 59 – 62.
19. Стельмахович М. “Ми мусимо навчитися чути себеукраїнцями...” / Мирослав Стельмахович // Рідна школа. – 1996. – № 9. – С. 2 – 5.
20. Татарин Я.Г. Національний імператив І. Франка і методологічні засади освітянських реформ / Я.Г. Татарин // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 7: Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, НПУ ім. М.П. Драгоманова: НПУ, 2007. – Вип. 11 (21). – С. 84 – 86.
21. Франко І.Я. Зібрання творів: У 20-ти т. – К.: Держлітвидав, 1955 – 1956.
22. Франко І.Я. Зібрання творів: У 50-ти т. – К.: Наук. думка, 1976 – 1984.
23. Франко І.Я. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів у 50-ти т. / Упоряд. З.Т. Франко, М.Г. Василенко. – Львів: Каменяр, 2001. – 434 с.
24. Франко І.Я. Педагогічні статті і висловлювання / За ред. О. Дзевєріна. – К.: Рад. школа, 1960. – 299 с.
25. Франко І.Я. Програма молодих Українців / Переклад з польської та публікація М. Нечиталюка // Літературна Україна. – 2006. – Ч. 23. – 22 липня. – С. 7.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2016

“Любити все прекрасне і земне і говорити правду...”

Василь Симоненко
поет

